

LA PAS, CĂTRE NOICA CEL REAL...

MARIN DIACONU

S-a scris mult *despre* Noica. O mare parte din ceea ce s-a scris am citit — sub varii motivații, în prim-plan situându-se interesul ce-l port pentru Filosoful și Omul Constantin Noica. Într-un fel, am citit și pentru a-l cunoaște pe cel ce scrie despre Noica — întrucât orice caracterizare este și o autocaracterizare; desigur, și încă grafologică, și îndeosebi ideatică, încă și morală. Spune-mi ce-ai scris despre Noica, ca să-ți spun ce părere am despre tine. Chiar și-atunci când ești... Noica însuși.

Iau serios în seamă rugămintea lui Noica din *Nota testamentară*: „Dacă se va interesa cineva de activitatea mea cărturărească, îl rog să *nu* țină seamă de următoarele: 1) de biografia mea, ce n-are conținut, în bună parte din voință proprie...”.

În înțelegerea mea, ca un veritabil filosof, Noica nu-și transfigurează biografia în opera filosofică; tot așa cum poezia lui Blaga nu transfigurează metaforic vedenia filosofică. Astfel că biografia și nici chiar viața nu este transfigurată în *Tratat de ontologie* în sistemul filosofic în ansamblul lui.

Doar că Noica nu s-a fenomenalizat numai în „activitatea cărturărească”. El este cel mai mare filosof pe care l-au dat românii până acum; este o personalitate culturală de seamă a neamului și, într-un fel, un Personaj al aventurii Spiritualității românești.

Noica este un Model cultural românesc — chiar și-atunci când sau și-acolo unde a intrat într-o înfundătură istorică ori ideologică publicistică. A fost în căutarea Adevărului, s-a trezit într-o eroare — și ne-a indicat, prin aventură și sacrificiu, cărarea greșită. Dacă a greșit — să-l iertăm, să ne rugăm pentru el, cum și el se roagă pentru fratele nostru Alexandru. Dacă a greșit în anii '40, n-a mai greșit în anii '50 sau în anii '80. Au venit, alții la rând. Cum alții la rând sunt în greșeală în anii '90 și în acest prim deceniu al noului veac. Așteptați să treacă șapte decenii și-o să vedeți ce răioase vor fi câteva vedete ideologice ale anului de grație 2008...

Cine-i Noica? Păi, o să ne punem întrebarea asta și peste un veac. Deocamdată suntem pe cărarea *înspre* Noica. De-abia după ce se va încheia tipărirea ediției de *Opere* (care se va inaugura cândva...), și culegerea importantelor scrieri despre Noica vom putea pași către Noica...

Noica ne este cunoscut și necunoscut. Nu doar necunoscut — cum crede Laura Pamfil... Fiecare dintre noi îl cunoaște pe Noica pe cât poate și pe cât îi

este (sau crede că îi este) necesar. Noica a scris pentru orice om, pentru oricare român și chiar și pentru cei ce se ocupă cu filosofia în țara asta. Noica poate fi citit începând cu oricare dintre scrierile lui — în afară de cele filosofice. Nu pricepe nimic din Noica cel care începe cu fundamentală lucrare, *Tratat de ontologie*. Acolo ar trebui să ajungem. Dar nu cu toții ajungem la Vârful Omul — și putem viețui și pe bărăgane... Și, eventual, de-abia după ce am ajuns la *Tratat...* să scriem și despre Noica — filosoful, publicistul, traducătorul, chiar și poetul și, desigur, legionarul...

Mă învrednicesc să scriu despre cartea lui Sorin Lavric, *Noica și Mișcarea Legionară* (Ed. Humanitas, 2007) numai întrucât autorul de azi a urcat mai înainte pe podișul speculației filosofice nicasiene (noiciene), a trăit pe-acolo preț de o teză de doctorat (*Ontologia lui Noica*, Ed. Humanitas, 2005), pregătită sub îndrumarea și supravegherea lui Gabriel Liiceanu. Și mă încumet să scriu, căci am scris cel puțin un studiu, despre filosofia din etapa de tinerețe a lui Constantin Noica.

Desigur, metodologia cercetării și a elaborării este comună și totodată diferită în cele două lucrări ale lui Lavric. Comună este seriozitatea cercetării, meditării și elaborării scrierilor. În *Ontologie...*, Sorin Lavric se așază în fața filosofului și cercetează îndeosebi lucrările speculative ale lui Noica și în mai mică măsură ce-au scris alții despre viziunea filosofului nostru.

Pentru recenta carte, Lavric a studiat și publicistica de tinerețe a lui Noica, atât aceea din vremea primei tinereți, cât și, în special, aceea din vara și toamna lui '40. Eforturi speciale a depus pentru cunoașterea și parcurgerea a numeroase lucrări despre Mișcarea Legionară, îndeosebi a celor favorabile — care au fost mai puțin valorizate critic (mai degrabă propagandistic) de cercetătorii noștri până la începutul anilor '90. Încă, autorul s-a informat la surse orale, stând îndelung de vorbă cu supraviețuitori ai Mișcării Legionare, precum și cu câțiva cercetători ai vieții politice și cultural-ideologice din anii '30 și '40.

Printr-un asemenea demers, însoțit de o bună problematizare proprie, Sorin Lavric reușește și să privească cu alți ochi ideologici și să ajungă și la alte determinări, caracteristici ale interesului pentru ori activității și Mișcarea Legionară a câtorva tineri gânditori români, cu aplecare către și aplicare specială la Constantin Noica. Încât, avem în carte atât o luminare a umbrei legionare a lui Noica, încă și o modalitate viabilă teoretic și istoric de a ne apropria momente profund tensionate ideologic din istoria spiritualității românești.

Demne de meditație sunt o serie de disocieri pe care le face Sorin Lavric în carte. În schimb, unele asocieri sunt prea întâmplătoare, pur exterioare — justificate doar narativ literar. Ofer un singur exemplu. Spre finalul cap. *Începuturi* — unde prezintă în paralel începuturile publicistice ale lui Noica și începuturile mișcării de dreapta —, scrie că „la Mănăstirea Putna, Codreanu a venit însoțit de profesorul de filosofie Traian Brăileanu, intelectualul bucovinean care tradusese pentru prima oară în limba română *Întemeierea metafizicii moravurilor de Kant*“ (p. 54), viitor „ministru al Educației Naționale în guvernul Antonescu – Sima“. Și continuă, imediat, cu alineat: „În acest timp, la București, studentul Noica citește pe Kant în original și răsfoiește varianta de traducere a lui Traian Brăileanu

din *Întemeierea metafizicii moravurilor...*“. Simplă asociere: *post hoc...*, pe care autorul se străduiește s-o evite; în finalul capitolului: „Și astfel, răsfoind traducerea lui Traian Brăileanu și citind poeziile lui Ion Barbu, studentul Noica își urma proiectul personal de cizelare intelectuală, fără a bănuî că într-o bună zi, peste unsprezece ani, în ciuda oricărei scheme conceptuale și împotriva oricărei demonstrații matematice, și el, și Traian Brăileanu, și Ion Barbu avea să stea îmbrăcați în cămăși verzi, înecați într-o masă de oameni ce purtau în suflete amintirea unui mort“ (p. 54).

Fără îndoială că Sorin Lavric n-a spus și ultimul cuvânt privitor la problematica raportului dintre Noica și Mișcarea Legionară. Spre exemplu, autorul nu și-a propus să cerceteze arhivele instituționale, depozitare ale multor mărturii despre activitatea legionarilor. (Nu mă mir deloc că sunt câțiva tenaci cercetători ori harnici bârfitori ai arhivei de la C.N.S.A.S., cu înscrisurile din anii '50-'80 și un condamnat epistemologic dezinteres față de înscrisurile din arhiva Siguranței Statului. În anii '50, au fost scotocite arhive pentru a depista prigonirea comuniștilor. De la mijlocul anilor '60, a slăbit mult acest interes comandat. Iar peste 50 de ani, alți harnici curioși vor răsfoi opera pe care o scrie azi S.R.I.-ul).

Sunt convins că prin ani, cu noi avântări, scufundări și reveniri la lumina acelui moment, Sorin Lavric va îmbogăți lucrarea și peste două-trei decenii ne va conduce către Viața, Trăirea și Opera lui Constantin Noica cel real (în sens hegelian, desigur).